

**RAAD VAN
DE EUROPESE UNIE**

**Brussel, 17 juni 2010 (28.06)
(OR. en)**

11179/10

LIMITE

**COHOM 162
PESC 804**

NOTA

van:	de Groep rechten van de mens
aan:	het Politiek en Veiligheidscomité
Betreft :	Toolkit voor de bevordering en bescherming van alle mensenrechten van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LGBT)

1. De Groep rechten van de mens heeft op 8 juni 2010 de toolkit voor de bevordering en bescherming van alle mensenrechten van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LGBT) aangenomen, als uiteengezet in de bijlage.
2. Het PVC wordt verzocht kennis te nemen van de LGBT-toolkit. Dit document zal de EU-instellingen, de hoofdsteden van de EU-lidstaten, de EU-delegaties, vertegenwoordigingen en ambassades helpen om proactief te reageren op schendingen van de mensenrechten van LGBT, en om de structurele oorzaken achter deze schendingen aan te pakken.

TOOLKIT VOOR DE BEVORDERING EN BESCHERMING VAN ALLE MENSENRECHTEN VAN LESBIENNES, HOMOSEKSUELEN, BISEKSUELEN EN TRANSGENDERS (LGBT)

I. Inleiding en doel

Het document heeft tot doel het personeel in de hoofdkantoren van de EU, in de hoofdsteden van de lidstaten, bij de delegaties, vertegenwoordigingen en ambassades van de EU, te voorzien van een operationele reeks instrumenten die zij kunnen gebruiken bij hun contacten met derde landen, internationale organisaties en het maatschappelijk middenveld, teneinde de mensenrechten van de LGBT te bevorderen en te beschermen in de context van het externe optreden. Het moet de EU in staat stellen proactief te reageren op schendingen van de mensenrechten van LGBT en de structurele oorzaken van deze schendingen aan te pakken. Op die manier zal de toolkit verder bijdragen aan het versterken en ondersteunen van het mensenrechtenbeleid van de EU in het algemeen.

Genderidentiteit en seksuele gerichtheid worden nog steeds als argument gebruikt om ernstige schendingen van de mensenrechten in de wereld te rechtvaardigen. lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LGBT) vormen een kwetsbare groep, en zijn nog steeds het slachtoffer van vervolging, discriminatie en ernstige mishandeling, die vaak met extreme vormen van geweld gepaard gaan. In diverse landen worden vrijwillige seksuele betrekkingen tussen volwassenen van hetzelfde geslacht als een misdrijf beschouwd, en bestraft met opsluiting of met de doodstraf.

Het is de vaste overtuiging van de EU dat alle individuen, zonder onderscheid, ten volle van alle mensenrechten genieten. Het bevorderen en beschermen van de mensenrechten is een kerndoel van het externe optreden van de EU. Middels de verschillende instrumenten waarover de EU in het kader van haar extern optreden beschikt, zoals de financiële instrumenten van de EU-instellingen en de lidstaten, zal de EU ernaar streven de mensenrechten van LGBT actief te bevorderen en te beschermen.

Krachtens het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) zijn de waarden waarop de Unie berust "eerbied voor de menselijke waardigheid [...], gelijkheid, [...] en eerbiediging van de mensenrechten. Deze waarden hebben de lidstaten gemeen in een samenleving die gekenmerkt wordt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen." (artikel 2 VEU). Overeenkomstig artikel 3 VEU verbindt de Unie zich tot het bevorderen van deze waarden, het bestrijden van sociale uitsluiting en discriminatie, het bevorderen van de gelijkheid van vrouwen en mannen en het handhaven van haar waarden in haar betrekkingen met de rest van de wereld. Voorts houden de EU-Verdragen - ingevolge de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon - een aanzienlijke uitbreiding in van de bindende verplichting van de EU inzake mensenrechten; in artikel 6 VEU worden namelijk de rechten, vrijheden en beginselen erkend die zijn vastgesteld in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waaronder het verbod op discriminatie op grond van seksuele geaardheid (artikel 21 van het Handvest), en wordt bepaald dat de EU toetreedt tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens. Bij de bepaling en uitvoering van haar beleid en optreden, streeft de Unie naar bestrijding van discriminatie op grond van onder meer seksuele gerichtheid (zie de artikelen 10 en 19 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie).

Dit document houdt ten volle rekening met de EU-richtsnoeren inzake mensenrechten en het internationaal humanitair recht. Bijzonder relevant daarbij zijn de richtsnoeren inzake de doodstraf, foltering en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing, inzake mensenrechtenverdedigers en inzake geweld tegen vrouwen en de bestrijding van alle vormen van discriminatie van vrouwen.

II. Alle mensenrechten voor LGBT

LGBT genieten dezelfde mensenrechten als iedereen, dus ook het recht op non-discriminatie bij het uitoefenen van deze rechten. Dit beginsel is vastgelegd in een groot aantal internationale instrumenten, waardoor de toepassing ervan op brede schaal kan gebeuren. Op mondiaal niveau is dit beginsel met name in artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR) vastgelegd, en in artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR) (zie **Bijlage I**).

De EU heeft zich unaniem geschaard achter de verklaring van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) van december 2008, getiteld "Mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit"⁽¹⁾, die door 68 landen uit vijf continenten wordt gesteund. In de verklaring wordt het beginsel van non-discriminatie bevestigd en worden executies, willekeurige arrestaties en schendingen van de mensenrechten op grond van seksuele gerichtheid of genderidentiteit veroordeeld.

Lesbiennes en homo's zijn homoseksueel: hun seksuele gerichtheid is op personen van hetzelfde geslacht. Biseksuelen zijn seksueel gericht op beide geslachten. Met transgender wordt bedoeld dat de toestand van iemands "genderidentiteit" (zelfidentificatie als man, vrouw, beide of geen van beide) niet overeenkomt met het gender dat door de omgeving aan die persoon is toegekend (identificatie door anderen als man of vrouw, op basis van het fysieke gender). "Transgender" duidt niet op een specifieke seksuele gerichtheid⁽²⁾. Seksuele gerichtheid (aantrekking tot anderen, al dan niet gepaard met seksuele activiteit) is niet hetzelfde als seksuele activiteit.

Het geslacht van een persoon wordt gewoonlijk bij de geboorte bepaald, en is vanaf dat moment een sociaal en juridisch feit. Sommige mensen vinden echter dat hun bij de geboorte niet het juiste geslacht is toegekend. Dit kan ook gelden voor een interseksuele persoon, wiens lichaam zowel een mannelijke als een vrouwelijke fysiologie vertoont, of toch bepaalde aspecten ervan, wat soms ook in de genitale anatomie zichtbaar is. Voor anderen komen de problemen voort uit het feit dat hun natuurlijke zelfperceptie niet overeenkomt met het geslacht dat hun bij de geboorte is toegekend. Deze personen worden "transgenders" of "transseksuelen" genoemd. Deze groep omvat ook cross-dressers, travestieten en mensen die niet simpelweg in een van de categorieën van "mannelijk" of "vrouwelijk" passen⁽³⁾. Transgenders vormen een bijzonder kwetsbare groep binnen de LGBT.

III. Prioritaire actiegebieden

Teneinde de mensenrechten van de LGBT doeltreffend te bevorderen en te beschermen in het kader van het externe optreden van de EU, dient de EU zich op de volgende gebieden te concentreren:

1. Decriminalisering

Momenteel zijn vrijwillige betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht nog in ongeveer 80 landen strafbaar, en wordt dit in zeven landen met de doodstraf bestraft. Dit is onverenigbaar met de internationale wetgeving inzake mensenrechten. Bovendien heeft een dergelijke criminalisering ook een negatieve invloed op andere mensenrechten van de LGBT, zoals het recht op privacy en op de bescherming van de gezondheid, en het recht op vrijheid van vereniging, vergadering en meningsuiting. Criminalisering leidt bovendien vaak tot andere schendingen van de mensenrechten, zoals foltering, wrede of onmenselijke behandeling en de schending van het recht op leven door de toepassing van de doodstraf, of de toenemende tolerantie van zogenaamde eermoorden op LGBT, en de straffeloosheid die daarmee gepaard gaat.

De EU dient de criminalisering van vrijwillige betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht, en met name de toepassing van de doodstraf, folteringen of mishandelingen in deze context, actief te veroordelen. De EU moet ernaar streven dat dergelijke wandaden tegen mensen, ook tegen LGBT, worden afgeschaft.

De EU moet zich bij haar acties in dit domein op de volgende richtsnoeren baseren:

- prioriteit verlenen aan de inspanningen in landen waar vrijwillige betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht worden gecriminaliseerd, of waar er plannen zijn om de bestaande wetgeving (in eender welke richting) te wijzigen; het vraagstuk op tafel leggen en landen aanmoedigen om wetgevingswijzigingen door te voeren die de mensenrechten ten goede komen;
- bijzondere aandacht besteden aan situaties waarbij de doodstraf van kracht is en/of folteringen of mishandelingen plaatsvinden; deze praktijken veroordelen in het kader van de EU-richtsnoeren over de doodstraf en de EU-richtsnoeren inzake foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing.

2. Gelijkheid en non-discriminatie

Discriminatie is een probleem waarmee LGBT het meest worden geconfronteerd. Discriminatie op grond van seksuele gerichtheid of genderidentiteit komt in het merendeel van de landen dagelijks voor. Discriminerende praktijken kunnen op de werkvloer en in het openbaar plaatsvinden, met name in verband met toegang tot gezondheidszorg en onderwijs.

Dergelijke praktijken gaan in tegen het recht op gelijkheid en non-discriminatie bij het uitoefenen van de mensenrechten, overeenkomstig de artikelen 2 en 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR) en artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR).

De EU moet elke vorm van discriminatie zonder legitiem doel veroordelen voor elk geval waarin deze fundamentele beginselen worden geschonden. Wat LGBT betreft, zijn in het EU-recht en -beleid de gelijkheid en non-discriminatie op grond van seksuele gerichtheid verankerd, meer bepaald in de artikelen 10 en 19 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) en in artikel 21 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (CFREU).

Artikel 10 VWEU

Bij de bepaling en de uitvoering van haar beleid en optreden streeft de Unie naar bestrijding van iedere discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid.

Artikel 19 VWEU

1. Onverminderd de andere bepalingen van de Verdragen, kan de Raad, binnen de grenzen van de door de Verdragen aan de Unie verleende bevoegdheden, met eenparigheid van stemmen, volgens een bijzondere wetgevingsprocedure, op voorstel van de Commissie en na goedkeuring door het Europees Parlement, passende maatregelen nemen om discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid te bestrijden.

Artikel 21 CFREU

1. Iedere discriminatie, met name op grond van geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid, is verboden.

De EU moet zich bij haar acties in dit domein op de volgende richtsnoeren baseren:

- de lidstaten aansporen om de gelijkheid en non-discriminatie van LGBT met betrekking tot alle mensenrechten te bevorderen, mede door nationale wetgevingsmaatregelen en wetten in te voeren ter bevordering van gelijkheid en non-discriminatie op de werkvloer en in het onderwijs, en door wetten die discriminerend zijn voor LGBT, af te schaffen;
- nagaan voor welke gouvernementele en niet-gouvernementele initiatieven ter bevordering van non-discriminatie, een politieke en financiële ondersteuning een toegevoegde waarde kan betekenen.

3. Steun en bescherming voor mensenrechtenverdedigers

Alle landen dienen mensenrechtenverdedigers te beschermen, conform de internationale verklaring inzake het recht en de verantwoordelijkheid van individuen, groepen en organen van de maatschappij om universeel erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden te bevorderen en te beschermen (in 1998 aangenomen door de AVVN). Desondanks zijn mensenrechtenverdedigers (journalisten, activisten, advocaten, vakbondsleden, etc.) die werken rond de bevordering en bescherming van de mensenrechten van LGBT, vaak het slachtoffer van vervolging en schendingen van de mensenrechten. Dit is met name het geval in landen waar de overheden openbare debatten over seksuele gerichtheid verbieden, en de vrijheid van vereniging en meningsuiting over deze kwesties beperken.

Teneinde rekening te houden met de vooruitgang van de uitvoering van de EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers, moeten de acties van de EU op dit gebied op de volgende richtsnoeren zijn gebaseerd:

- derde landen aanmoedigen om een cultuur op te bouwen van algemeen respect voor en erkenning van de inspanningen van mensenrechtenverdedigers, ook van hen die rond mensenrechten voor LGBT werken;
- de prioriteit geven aan activiteiten in landen die slecht scoren op het gebied van respect voor mensenrechtenverdedigers in het algemeen, en van verdedigers van mensenrechten van de LGBT in het bijzonder, met name in landen waar wetgevingswijzigingen en het opleggen van strafrechtelijke sancties een negatieve impact hebben gehad op de werkzaamheden van de mensenrechtenverdedigers met betrekking tot de mensenrechten van de LGBT;

- reageren op duidelijke schendingen van de rechten van mensenrechtenverdedigers in derde landen, en daarbij het EU-standpunt ter zake onderstrepen en de maatregelen kaderen in de EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers.

IV. Algemene maatregelen

De Groep rechten van de mens (COHOM) zal deze toolkit, na de aanneming, ervan minstens om de drie jaar updaten. COHOM zal ook het verder integreren van LGBT-vraagstukken in het externe optreden van de EU bevorderen en monitoren, en zal deze toolkit actief verspreiden en de toepassing ervan door de lidstaten van de EU, de Europese dienst voor extern optreden, de Europese Commissie en het Europees Parlement, stimuleren.

COHOM zal een compendium samenstellen met goede praktijken en ervaringen in het EU-optreden aangaande de bevordering en bescherming van alle mensenrechten van LGBT, opdat lessen kunnen worden getrokken uit elkaars ervaringen en beleidscoherentie wordt verzekerd.

Bijzondere aandacht zal gaan naar genderaspecten, i.e. het rekening houden met de rechten van zowel mannen als vrouwen en met het feit dat lesbische, biseksuele en transvrouwen een belangrijk onderdeel vormen van de LGBT-populatie en bijzonder kwetsbaar zijn voor gendergerelateerd en seksueel geweld. Ook spelen vrouwengroepen uit het maatschappelijk middenveld en vrouwen-organisaties vaak een belangrijke rol in het bevorderen en beschermen van mensenrechten van LGBT, met name in landen waar LGBT-organisaties verboden zijn.

V. Operationele instrumenten

De hoofdkantoren en missies van de EU in de partnerlanden beschikken over diverse instrumenten en acties, waarbij ook van de bestaande instrumenten en richtsnoeren gebruik wordt gemaakt:

1. Betreffende partnerlanden

Het monitoren van de rechten van LGBT:

- de analyse/checklist in **bijlage 2** gebruiken om de situatie van de mensenrechten van LGBT in het betrokken land vast te kunnen stellen en te monitoren, teneinde vooruitgang/achteruitgang vast te kunnen stellen;

- contact houden met de lokale overheden, regionale organisaties en lokale en internationale organisaties uit het maatschappelijk middenveld, teneinde inlichtingen te verkrijgen, mede over individuele gevallen van schendingen van de mensenrechten van LGBT.

Verslagen van de hoofden van EU-missies:

- in de periodieke verslagen een analyse toevoegen van de situatie van LGBT alsmede van eventuele schendingen van de mensenrechten van LGBT en mensenrechtenverdedigers;
- individuele gevallen van duidelijke schendingen van de mensenrechten van LGBT beschrijven;
- preciseren welke maatregelen (bijv. demarches, aankaarten van de kwestie in een politieke dialoog, financiering) getroffen of gepland zijn om vermeende of bewezen schendingen te bestraffen (in een individuele zaak mag een maatregel alleen worden toegepast indien de betrokkene daartoe zijn/haar akkoord heeft verstrekt).

Factsheets mensenrechten:

- de situatie van LGBT opnemen in de factsheets mensenrechten, en daarbij in voorkomend geval de mensenrechtenschendingen tegen LGBT noteren.

Demarches en publieke verklaringen:

- demarches en publieke verklaringen over LGBT voorstellen en uitvoeren, met bijzondere aandacht voor risicogeveallen en -situaties;
- ook aandacht besteden aan positieve ontwikkelingen in de bevordering en bescherming van de mensenrechten van LGBT in derde landen.

Individuele gevallen:

- een specifiek optreden voorstellen, bijv. demarches, wanneer er sprake is van goed gedocumenteerde individuele gevallen van vermeende of bewezen schendingen van de mensenrechten van LGBT (acties bij individuele gevallen moeten per geval worden bekeken en kunnen deel uitmaken van een demarche of een verklaring).

Rechtszaken en bezoeken aan gevangenen:

- rechtszaken bijwonen en duidelijke steun tonen bij juridische procedures inzake gevallen van schendingen van de mensenrechten van LGBT, met specifieke aandacht voor risicogeveallen;
- contact opnemen met een openbare aanklager of met de politie-instanties om toestemming te krijgen om LGBT die in hechtenis zitten, te bezoeken.

Politieke dialogen:

- de mensenrechtensituatie van LGBT aankaarten in het onderdeel mensenrechten van de politieke dialogen en de gespecialiseerde dialogen (mensenrechtendialogen, raadplegingen, subcomités en de dialogen uit hoofde van artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou) met partnerlanden en regionale organisaties;
- behoudens toestemming van de betrokkenen, individuele gevallen van mensenrechtenschendingen van LGBT ter sprake brengen;
- partnerlanden aansporen om werk te maken van wetgevingswijzigingen, teneinde de gelijkheid voor de wet voor LGBT te verzekeren;
- partnerlanden aansporen om de relevante internationale instrumenten te ondertekenen en/of te ratificeren, met name het ICCPR en het ICESCR, en voorbehouden bij deze instrumenten in te trekken;
- partnerlanden aansporen om de speciale procedures van de Mensenrechtenraad van de VN te verzoeken om landen- en thematische missies uit te voeren, en hun aanbevelingen te aanvaarden en ze uit te voeren;
- steun bieden aan partnerlanden die de mensenrechten van LGBT willen bevorderen en beschermen, door een nauwere samenwerking op multilaterale fora te bevorderen, en hun inspanningen promoten als voorbeelden op regionaal niveau;
- de uitwisseling van goede praktijken stimuleren met partnerlanden die de bevordering en bescherming van de mensenrechten van LGBT ondersteunen, teneinde de EU-maatregelen te verbeteren en te bevorderen (op te nemen in het compendium van goede praktijken en ervaringen).

Ondersteuning van de inspanningen van het maatschappelijk middenveld:

- uiting geven aan politieke steun, indien dit nuttig kan zijn;
- informatie verstrekken over de beschikbare financiering (bijv. via het EIDHR of toepasselijke instrumenten van de lidstaten van de EU);
- informatie verstrekken over wetten en praktijken aangaande de LGBT in de EU;
- waar nodig, de zichtbaarheid verbeteren van lokale organisaties die de mensenrechten van de LGBT bevorderen, bijv. door debatten en seminars te organiseren over relevante vraagstukken, en daarbij LGBT-aspecten en -sprekers betrekken; culturele evenementen, conferenties of sociale projecten ondersteunen;
- de organisaties uit het maatschappelijk middenveld adviseren over het integreren van LGBT;
- organisaties uit het maatschappelijk middenveld aansporen om de rechten van de LGBT te bevorderen.

Internationale mechanismen:

- voorstellen dat speciale VN-rapporteurs, speciale EU-vertegenwoordigers en personen met soortgelijke functies van de Raad van Europa, het OVSE en andere regionale mensenrechten-organen, de lokale ngo's bezoeken die werken rond de bevordering en bescherming van de mensenrechten van de LGBT;
- lokale groepen aanmoedigen om informatie over de situatie van de LGBT op te nemen in hun alternatieve verslagen aan regionale mensenrechtenmechanismen en aan de VN-organen; deze informatie opnemen in het materiaal dat wordt gebruikt in het systeem voor universele periodieke doorlichting door de Mensenrechtenraad van de VN.

Missies van de EU en van de lidstaten:

- informatie over de situatie van de LGBT opnemen in het briefingmateriaal voor missies van de EU en van de lidstaten, en hen aanmoedigen om de kwestie aan te kaarten bij hun lokale partners, en om mensenrechtenverdedigers te ontmoeten die werken rond de bevordering en bescherming van de mensenrechten van de LGBT.

Bij al deze acties moet bijzondere aandacht gaan naar risicogeveallen, met inbegrip van strafvonnissen, doodstraf, foltering of mishandeling; zaken van vermeende of bewezen schendingen ten aanzien van mensenrechtenverdedigers die opkomen voor de rechten van de LGBT; goede praktijken voor het bereiken van beleids- en wetgevingswijzigingen, en structurele knelpunten, waaronder discriminerende wetgevingen en praktijken, alsmede naar straffeloosheid bij schendingen van de mensenrechten van de LGBT.

2. Op multilaterale fora:

Verenigde Naties

- benadrukken dat alle landen zich moeten aansluiten bij de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) en deze moeten naleven, waarin het beginsel van de universaliteit van de mensenrechten is vastgelegd in artikel 1, namelijk: "alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren";
- LGBT-vraagstukken opnemen in verklaringen en in vragen tijdens interactieve dialogen in de VN, en daarbij aangeven dat de EU diep bezorgd is over schendingen van mensenrechten en fundamentele vrijheden op grond van seksuele gerichtheid of genderidentiteit, en dat zij met name veroordeelt dat de doodstraf om deze reden wordt toegepast, alsook buitengerechtelijke, standrechtelijke en willekeurige executies, het gebruik van folteringen en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing, willekeurige arrestaties of opsluiting en het ontnemen van de economische, sociale en culturele rechten.
- landen aansporen om alle noodzakelijke maatregelen te treffen, met name de wetgevende en administratieve maatregelen, om te verzekeren dat seksuele gerichtheid of genderidentiteit onder geen beding redenen kunnen zijn voor strafrechtelijke sancties, en met name executies, arrestaties of vasthouding; ervoor zorgen dat deze schendingen van de mensenrechten worden onderzocht, dat de plegers verantwoordelijk worden gesteld en voor het gerecht worden gedaagd; er tevens voor zorgen dat mensenrechtenverdedigers afdoende beschermd worden, en de obstakels verwijderen die hen beletten bij hun activiteiten.
- pleiten voor een grotere steun van de VN-lidstaten aan de AVVN-verklaring "Mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit", zorgen voor een follow-up van deze verklaring en waar mogelijk op een interregionale basis samenwerken.
- Landen aansporen om rekening te houden met de aanbevelingen in het verslag van het wereldcongres over mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit, dat in mei 2009 in Parijs plaatsvond.

- In voorkomend geval, zich lovend uitlaten over de aandacht die aan deze kwesties wordt geschonken in de speciale procedures van de Mensenrechtenraad en de verdragsorganen, en hen aansporen om binnen hun mandaat aandacht te blijven besteden aan mensenrechtenschendingen op basis van seksuele gerichtheid of genderidentiteit.
- In voorkomend geval, LGBT-kwesties en -aanbevelingen opnemen in bijdragen tijdens de universele periodieke doorlichting tijdens de bijeenkomst van de Mensenrechtenraad in Genève

OVSE

- In voorkomend geval, LGBT-aandachtspunten opnemen in nationale verklaringen en in vragen tijdens de interactieve dialoog in OVSE-verband.
- Actief blijven werken om "seksuele gerichtheid en genderidentiteit" als uitdrukkelijk erkende discriminatiegronden in OVSE-toezeggingen of besluiten van de Ministerraad.
- Conform de toezegging van de deelnemende staten van de OVSE om informatie over de afschaffing van de doodstraf uitwisselen en beschikbaar stellen aan het publiek (document van Kopenhagen), de nationale verklaringen van de lidstaten opnemen in de informatie van het "Menselijke Dimensie"-kader van de OVSE over de afschaffing van de doodstraf in verband met LGBT (maatregel vervat in de EU-richtsnoeren over de doodstraf).

Raad van Europa

- In voorkomend geval LGBT-aandachtspunten opnemen in nationale verklaringen en in vragen tijdens de interactieve dialoog in RvE-verband.
- Zich ingenomen tonen met de positieve resultaten van het deskundigencomité inzake discriminatie op grond van seksuele gerichtheid of genderidentiteit (DH.LGBT) bij de Raad van Europa.
- De mensenrechten van LGBT opnemen wanneer de Raad van Europa werkt aan de uitbouw van mensenrechtenbescherming, zoals het ontwerp-verdrag over geweld tegen vrouwen .
- Het werk van de Commissaris voor de mensenrechten in aanmerking nemen die discriminatie op grond van seksuele gerichtheid en genderidentiteit een van de prioritaire thematische gebieden voor zijn dienst heeft genoemd.

Andere mechanismen

- Andere bevoegde internationale organisaties aanmoedigen het nodige te doen om de staten ertoe te bewegen de internationale normen en standaarden betreffende de mensenrechten van LGBT te ratificeren en na te leven.
- Aandachtspunten in verband met de mensenrechten van LGBT opnemen in verklaringen en vragen tijdens de interactieve dialoog bij internationale mechanismen.
- Derde landen aansporen om te vragen dat in het kader van speciale procedures inzake mensenrechten van de verschillende internationale organisaties landen- en thematische missies worden uitgevoerd, hun aanbevelingen te aanvaarden en te implementeren.
- Waar mogelijk, inspanningen doen voor regio-overschrijdende samenwerking bij het organiseren van nevenevenementen inzake de bevordering en bescherming van mensenrechten van LGBT, met name om goede praktijken in verband met LGBT-thema's te bespreken; aandacht besteden aan de aanbevelingen die door de verschillende internationale organisaties worden aangenomen, waarin de staten worden aangespoord die aanbevelingen in acht te nemen teneinde de plaatselijke mensenrechtensituatie voor LGBT te verbeteren.
- Gelijkgezinde staten zoeken om de gelijkheid van LGBT wat de mensenrechten betreft, te bevorderen.
- Het Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten en andere VN-organen, de Raad van Europa en de lokale kantoren van de OVSE stimuleren om thema's in verband met de mensenrechten van LGBT- aan te pakken.
- Leden van het maatschappelijk middenveld betrekken bij nevenevenementen in multilaterale fora om de mensenrechten van LGBT te bevorderen.

Bijlagen

- Bijlage 1** Internationale en regionale juridische instrumenten, verklaringen, uitspraken en andere beschikbare normen voor de bevordering en de bescherming van de mensenrechten van LGBT
- Bijlage 2** Elementen voor analyse/checklist van de situatie inzake LGBT-mensenrechtenkwesties

Bijlage 1: Internationale en regionale juridische instrumenten, verklaringen, uitspraken en andere beschikbare normen voor de bevordering en de bescherming van de mensenrechten van LGBT

Internationale juridische instrumenten:

- Verdrag inzake de rechten van het kind (VRK), 1989,
(Art. 2)
- Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing (CAT), 1984
(Art. 1)
- Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (IVDV), 1979
(Art. 2, 10, 11, 12, 13)
- Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR), 1966
(Art. 2, 3, 7, 12, 13, 14)
- Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, (ICERD), 1965
- Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR), 1966
(Art. 2, 3, 7, 9, 14, 17, 18, 19, 22, 24, 26)
- Verdrag nr. 111 van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), 1958

Regionale juridische instrumenten:

(a) Europa

- Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), 2010
(Art. 10, 19)
- Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, 2000
(Art. 21)

- Europees Verdrag inzake de rechten van de mens, (ECHR), 1953
(*Art. 8, 12, 14*)
- Secundaire wetgeving van de EU: Richtlijn 2000/78/EG van de Raad tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, 2000

(b) Amerika (Noord en Zuid)

- Amerikaans Verdrag inzake de rechten van de mens, 1978
- Inter-Amerikaanse Commissie voor de rechten van de mens, 1959

(c) Azië

- Handvest van de ASEAN, 2007

(d) Afrika

- Afrikaans Handvest inzake de rechten van mensen en volken, 1981

Verklaringen

- Universele Verklaring van de rechten van de mens, 1948
(*Art. 1,2,3,5,7,12,16,18,19,20,22,23*)
- VN-Verklaring betreffende de rechten en verantwoordelijkheden van personen, groeperingen en maatschappelijke instanties voor de bevordering en bescherming van universeel erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden, 1999
(*Art. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 18*)

Andere regionale documenten

- Aanbeveling van de Raad van Europa betreffende maatregelen voor het bestrijden van discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, 2010
- OAS-resolutie "Mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit", 2008
- OAS-resolutie "Mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit" in de landen van Noord- en Zuid-Amerika, 2009

Verklaringen

- AVVN-verklaring "Mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit", 2008

Bijlage 2:

Elementen voor analyse/checklist van de situatie inzake LGBT-mensenrechtenkwesties

Mensenrechtenkwestie	Indicatoren	Informatiebronnen
1. Recht op leven		
1.1. Staat de doodstraf op vrijwillige betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht?	Voorziet de wet in de doodstraf voor betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht? Wordt de wetgeving gehandhaafd? (onderzoek door politie en/of rechterlijke vonnissen)?	Wetboek van strafrecht, krantenberichten, misdaadstatistieken, ngo's, blogs en websites
1.2 Zijn LGBT doelwit van buitengerechtelijke moorden op grond van hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit?	Zijn er betrouwbare meldingen van moorden op, of doodsb bedreigingen tegen, LGBT door of met betrokkenheid van politie of veiligheidsfunctionarissen? Zijn dergelijke gevallen onderzocht of vervolgd?	Getuigenissen, krantenberichten, ngo's, blogs en websites, rapporten van speciale VN-rapporteurs of andere vertegenwoordigers van internationale organisaties.

2. Recht op vrijwaring tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling		
2.1 Worden LGBT systematisch gefolterd door de politie of andere veiligheidsdiensten?	Zijn er betrouwbare meldingen dat LGBT gefolterd worden door de politie of andere veiligheidsdiensten tijdens onderzoek of detentie? Zijn dergelijke gevallen onderzocht of vervolgd?	Getuigenissen, krantenberichten, ngo's, blogs en websites, rapporten van speciale VN-rapporteurs of andere vertegenwoordigers van internationale organisaties.
2.2 Bieden politie en andere veiligheidsfunctionarissen adequate bescherming aan LGBT?	Worden gewelddadige misdrijven tegen LGBT onderzocht en vervolgd?	Getuigenissen, krantenberichten, misdaadstatistieken, ngo's, blogs en websites
3. Recht op gelijkheid voor de wet en non-discriminatie		
3.1 Genieten LGBT gelijke en effectieve juridische bescherming tegen discriminatie?	Is er in de wetgeving sprake van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid of genderidentiteit? Vallen seksuele gerichtheid en genderidentiteit onder de anti-discriminatiewetgeving? Wordt deze wetgeving gehandhaafd door de politie en het rechterlijk systeem?	Getuigenissen, anti-discriminatiewetgeving, wetboeken in het algemeen, juridische verenigingen, ngo's, blogs en websites,

4. Recht op privacy		
Wordt het strafrecht gebruikt om vrijwillige betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht te bestraffen?	Arresteert de politie mensen op verdenking van gelijkgeslachtelijke betrekkingen? Worden mensen berecht en bestraft voor dat soort betrekkingen?	Getuigenissen, wetboek van strafrecht, krantenberichten, misdaadstatistieken, ngo's, blogs en websites.
4.2 Worden andere wetten inzake de zedelijkheid of de openbare orde gebruikt om betrekkingen tussen mensen van hetzelfde geslacht te verbieden?	Doen de autoriteiten invallen bij privé-feestjes, of worden mensen verhinderd contactadvertenties te plaatsen op internetsites?	Getuigenissen, krantenberichten, ngo's, strafwetboek, advocatenverenigingen.
4.3 Zijn er verschillen in de seksuele meerderjarigheid voor heteroseksuele en homoseksuele betrekkingen? Wordt dit gehandhaafd?	Wordt er onderzoek verricht en/of vervolgd? Worden jongeren die niet seksueel meerderjarig zijn gestraft voor gelijkgeslachtelijke seks, terwijl dat niet het geval zou zijn voor seks met het andere geslacht?	Getuigenissen, berichten in kranten en op websites, procesverslagen, ngo's, strafwetboeken, politierapporten.
4.4 Kunnen transgenders de vermelding van het geslacht op officiële documenten laten veranderen?	Maken de wet en/of de bestuurlijke regelingen dit mogelijk?	Officiële registratiediensten, ngo's voor LGBT.
4.5 Geniet een transgender alle rechten van zijn/haar nieuwe geslacht, onder meer het recht om te huwen	Wordt een transgender van wie het nieuwe geslacht erkend is in juridisch opzicht op dezelfde wijze behandeld als niet-transgenders?	Juridische verenigingen, ambtenaren die huwelijken mogen voltrekken.

5. Recht van vereniging		
5.1. Kunnen LGBT verenigingen oprichten om hun belangen te vertegenwoordigen?	Verbiedt de wet dergelijke verenigingen? Zo niet, worden zij daadwerkelijk verboden via officiële intimidatie? Brengt lidmaatschap negatieve gevolgen mee voor de leden? Voelen verenigingen zich ertoe verplicht hun ware bedoelingen te verbergen door eufemismen te gebruiken?	Wet op ngo's/verenigingen, bestaan van websites, meldingen van ngo's, vakbonden.
6. Vrijheid van vergadering,		
6.1 Kunnen LGBT-verenigingen openbare evenementen organiseren zoals een Gay Pride of culturele of sociale evenementen?	Vinden dergelijke evenementen plaats zonder al te veel politieke obstakels? Bescherm de politie die evenementen indien er sprake is van publieke vijandigheid? Wordt druk uitgeoefend op eigenaars om hun lokalen niet te verhuren voor LGBT-evenementen?	Wet op de verenigingen, nieuwsberichten, meldingen van ngo's, websites van lokale civiele .vrijheden/LGBT-groepen
7. Vrijheid van informatie en van meningsuiting		
7.1 Staat de wet kranten/websites/radio/TV-programma's/films toe met LGBT-thema's? Kunnen zij effectief hun werk doen?	Zijn kranten te koop voor het publiek? Kunnen radio, tv-programma's en films aspecten van het leven van LGBT behandelen? Heeft de verslaggeving over LGBT-thema's een informatief doel of is het de bedoeling haat te zaaien? Is er druk van de overheid op distributeurs en omroepen die ontmoedigend werkt voor een positieve beeldvorming van LGBT ?	In krantenkiosken in het hele land, berichten in kranten en op websites, mensenrechtenrapporten en berichten van ngo's over LGBT, discussies met mediagroepen.

8. Recht op werk		
8.1. Ervaren mensen die erom bekend staan of ervan verdacht worden dat zij LGBT zijn, discriminatie omtrent hun recht op werk?	Moeten LGTB hun seksuele gerichtheid/genderidentiteit geheim houden op het werk of bij het solliciteren? Kunnen zij rechtmatig worden ontslagen wanneer ontdekt wordt dat zij LGBT zijn? Genieten zij juridische bescherming met betrekking tot hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit?	Getuigenissen, berichten in kranten en op websites, LGBT-groepen en blogs, vakbonden.
9. Recht op gezondheid		
9.1 Hebben LGBT gelijke toegang tot gezondheidsfaciliteiten voor problemen die hen aangaan?	Hebben LGBT toegang tot vertrouwelijke en adequate gezondheidszorg? Is er adequate, op hen gerichte informatie over de preventie van hiv/aids/soa? Verhinderen of bemoeilijken negatieve bepalingen in het strafrecht de toegang tot gezondheidsvoorzieningen voor LGBT? Worden sommige vormen van gezondheidszorg geweigerd aan LGBT, bijvoorbeeld reproductieve gezondheidszorg aan lesbiennes?	LGBT-groepen; verenigingen van medische professionals; ministerie van Volksgezondheid.

9.2 Kunnen transgenders op hun situatie toegesneden gezondheidszorg krijgen, zo die er is?	Mogen psychiaters en dokters transgenders bijstaan bij hun geslachtsverandering?	Ministerie van Volksgezondheid, beroepsverenigingen van artsen en psychiaters, patiëntenorganisaties, LGBT-groepen.
10. Kinderrechten		
10.1 Krijgen kinderen te maken met discriminatie ten gevolge van seksuele gerichtheid of genderidentiteit?	Worden kinderen gediscrimineerd wegens hun eigen seksuele gerichtheid of genderidentiteit? Heeft de seksuele gerichtheid of de genderidentiteit van een LGBT-ouder een negatieve invloed op de status van zijn/haar kinderen?	Anti-discriminatie-wetgeving, wetten over kinderrechten, wetten over hoederecht, erfenissen, juridische verenigingen, ngo's voor kinderrechten en LGBT.

⁽¹⁾ Volledige tekst beschikbaar op

<http://www.droitslgbt2008.fr/documents/?mode=download&id=2>⁽²⁾ De termen die in dit document worden gebruikt, worden niet wereldwijd gebruikt.

⁽³⁾ Definitie van de Commissaris voor de mensenrechten van de Raad van Europa “Issue Paper on Gender Identity”. Hoewel de definitie van genderidentiteit in het document niet juridisch bindend is, bevat zij een waardevolle toezegging inzake de bescherming van mensenrechten van transgenders.